

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา แม้จะประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ อันเป็นผลทำให้ประชากรในประเทศมีมาตรฐานความเป็นอยู่สูง แต่ต้องยอมรับว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจยังคงกระจุกตัวเฉพาะเมืองใหญ่ๆ เท่านั้น ยังไม่มีการกระจายไปสู่ชนบทอย่างทั่วถึง ทั้ง ทุกระดับทุกระดับ ทุกอย่างของชนบทไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานถูกดึงดูดมาหล่อเลี้ยงความเจริญของภาคเมือง การพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยให้ความสำคัญกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจนการพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมตามไม่ทัน ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และค่อย ๆ สะสมจนถึงจุดวิกฤตในปัจจุบัน ซึ่งกลายเป็นปัญหาที่กลายเป็นข้อจำกัดไม่ให้สังคมไทยพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ และในโลกยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นโลกแห่งความรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ สังคมไทยจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงทุกอย่าง อย่าง รวดเร็วทันและรอบคอบ โดยยึดทางสายกลางเป็นแนวทางปฏิบัติ ให้เป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ให้สังคมไทยในอนาคตเป็นสังคมที่พึงประสงค์ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ รู้เท่าทันการแข่งขัน และความร่วมมือของโลก ซึ่งคุณภาพของคนจะเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในเชิงการแข่งขันเพื่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ทุกประเทศในโลกเริ่มตระหนักดีว่าคุณภาพทรัพยากรบุคคล ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างขีดความสามารถในการผลิตและการแข่งขัน เพราะคนเป็นทั้งเหตุและผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8, พ.ศ. 2540-2544)

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพราะเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพเท่านั้น ที่จะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะต่างๆ ที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง ดังตามที่แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) กล่าวไว้ คือเป็นผู้ใฝ่การเรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด มีจิตนาการ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา คือครู ดังคำกล่าว ของ วิจิตร ศรีธำรง (2523) กล่าวว่า ครูเป็นหัวใจของการพัฒนาการศึกษาทั้งมวล แต่จากการรายงานคุณภาพการศึกษา ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) พบว่า ในด้านการเรียนการสอน ของครูประจำการ ว่าแนวโน้มด้านความรู้ ความสามารถด้าน

วิชาการ การถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และความเป็นครูลดต่ำลงเนื่องจากครูขาดโอกาสในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการการทำงาน กระบวนการจัดกิจกรรม และความพยายามร่วมกันของผู้นิเทศการศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น (กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, 2537) ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญ ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่จากสภาพการดำเนินงานที่ผ่านมา มีข้อบ่งชี้ว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนิเทศหลายประการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างกว้างขวางทั่วถึง และสอดคล้องกับสภาพความต้องการจำเป็นของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยศึกษานิเทศก์ มีจำนวนบุคลากรจำกัด และระบบการบริหารการจัดการภายในหน่วย ยังไม่เป็นระบบเครือข่าย ที่ประสานสอดคล้องนโยบายกันอย่างทั่วถึง จึงทำให้การนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร หน่วยศึกษานิเทศก์ จึงได้ปรับปรุงการบริหารงานนิเทศ ให้ทำงานประสานกัน เป็นระบบเครือข่ายการนิเทศ โดยมอบหมายให้ ฝ่ายสารสนเทศและเครือข่ายการนิเทศพัฒนาเครือข่าย โดยเน้นให้ครูช่วยนิเทศครูหรือช่วยเหลือนิเทศ การนิเทศการศึกษาจะดำเนินการโดยคณะครู ซึ่งได้แก่ครูผู้นิเทศและครูผู้ร่วมนิเทศ ซึ่งในนโยบายของกรมสามัญศึกษา (พ.ศ. 2534) ที่จะให้มีครูแม่แบบรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้เป็นผู้นำในการพัฒนาครู โดยการคัดเลือกครูแม่แบบ ให้เข้ารับการอบรมหลักสูตรเทคนิคการนิเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เพื่อเป็นครูผู้นิเทศและครูผู้ร่วมนิเทศ ซึ่งในรุ่นที่ 1 และมีจำนวนครูผู้นิเทศ ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน และร่วมนิเทศกับศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จำนวน 660คน ซึ่งถือว่าเป็นภาระหน้าที่ใหม่ของครูผู้นิเทศ ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอนที่ไม่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานนิเทศมาก่อน (นิรทัศน์ รัชตากร, 2538) และระยะในการอบรมสั้น ๆ เพียง 5 วัน สอดคล้องกับ (สุทธิมาลย์ กระจ่างวุฒิ, 2532) ผู้นิเทศวิชาการภายในโรงเรียน ซึ่งมีบทบาทที่ทำหน้าที่เหมือนศึกษานิเทศก์ภายในโรงเรียน แต่ได้รับความรู้ในการนิเทศการศึกษา ในระยะสั้นเท่านั้น จึงอาจจะขาดความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ผู้นิเทศและจากสรุปผลการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของครูผู้นิเทศและครูผู้ร่วมนิเทศรุ่นที่ 1 เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2538 พบว่าสิ่งที่ครูผู้นิเทศอยากให้ช่วยสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานนิเทศ คือการประชุมสัมมนาเพื่อเสริมความรู้การนิเทศ ถึงร้อยละ 80 ซึ่งถือว่าครูผู้นิเทศส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองในด้านกานการนิเทศ คือความรู้ในการนิเทศมาก เพราะจะทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการนิเทศการศึกษา จะสำเร็จหรือล้มเหลวสาเหตุประการหนึ่ง ขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูผู้นิเทศที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วย และครูผู้นิเทศเหล่านี้ จะเป็นผู้นำในการขยายผลการพัฒนาครูให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง ให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้นิเทศและครูผู้นิเทศทุกคน ในอันที่จะพัฒนาตนเองในด้านการนิเทศอยู่เสมอเพื่อให้มีความรู้ในด้านความรู้ทั่วไปเรื่องการนิเทศการศึกษาและในด้านความรู้ที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัตินิเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้รับการนิเทศเกิดการยอมรับและศรัทธาในตัวผู้นิเทศ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครู สังกัดกรมสามัญศึกษา และศึกษาในสาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร เห็นว่าการพัฒนาตนเองในด้านการนิเทศของครูผู้นิเทศในโรงเรียน ตามความต้องการของครูผู้นิเทศจะช่วยสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา เพื่อให้เป็นผู้นำทางการนิเทศและพัฒนางานในด้านการนิเทศมี ประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนของครู และคุณภาพการศึกษา และนำผลการวิจัยเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองในด้านการนิเทศของครูผู้นิเทศในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองในด้านการนิเทศของครูผู้นิเทศในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ได้รับการอบรมหลักสูตรเทคนิคการนิเทศ จากหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา รุ่นที่ 1 พ.ศ. 2537 ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน และร่วมนิเทศกับศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา

2. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองในด้านการนิเทศของครูผู้นิเทศในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยศึกษาตำรา เอกสาร และสังเคราะห์จากโครงสร้างหลักสูตรการอบรมครูผู้นิเทศ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา รวมทั้งเอกสาร มาเป็นกรอบการวิจัย ดังนี้

1. ในด้านความรู้ทั่วไป เรื่องการนิเทศการศึกษา
 - 1.1 จุดมุ่งหมาย หลักการนิเทศ
 - 1.2 ขอบข่ายของงานนิเทศ
 - 1.3 กิจกรวมการนิเทศ
 - 1.4 ทักษะในการนิเทศ
2. ในด้านความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้นิเทศ
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับนโยบาย การจัดการศึกษาของกรมสามัญศึกษา
 - 2.2 การนิเทศภายในโรงเรียน (ตามรูปแบบการนิเทศเพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง)

2.3 เทคนิคในการนิเทศ

2.4 ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนางาน

2.5 บุคลิกภาพและมารยาทในการปฏิบัติหน้าที่

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ความต้องการพัฒนาตนเอง หมายถึง สิ่งที่มุ่งหวังในการเสริมสร้างศักยภาพของตน โดยการเพิ่มพูน ความรู้ ประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความรู้ ความสามารถและ เจตคติ ทักษะ พฤติกรรมในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ด้านการนิเทศ หมายถึง ด้านความรู้ทั่วไปในเรื่องการนิเทศการศึกษาและด้านความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้นิเทศ

ครูผู้นิเทศ หมายถึง ครูในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาที่ได้คัดเลือกให้ผ่านการอบรม หลักสูตรเทคนิคการนิเทศ จากหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา รุ่นที่ 1 ปีพ.ศ. 2537 ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน และร่วมนิเทศกับศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัย จะเป็นข้อมูลให้หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเสริมความรู้ในด้านกการนิเทศให้แก่ครูผู้นิเทศในโรงเรียน

2. ผลการวิจัย จะเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในการพิจารณาในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ในการส่งเสริมการพัฒนาตนเองในด้านกการนิเทศ แก่ครูผู้นิเทศในโรงเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย